

## Utbildningsinspektion i Valsätraskolan, förskoleklass, obligatorisk särskola och grundskola årskurs 1–9

### Innehåll

|                                                      |   |
|------------------------------------------------------|---|
| Inledning .....                                      | 1 |
| Underlag .....                                       | 1 |
| Beskrivning av skolan/rektorsområdet.....            | 2 |
| Sammanfattande bedömning.....                        | 2 |
| Bedömning av utbildningsresultaten.....              | 3 |
| Bedömning av verksamheten .....                      | 5 |
| Bedömning av förutsättningarna för utbildningen..... | 8 |

### Inledning

Skolverket har granskat verksamheten i och besökt skolan den 13–15 december 2005. I slutet av denna rapport framgår vilka som varit ansvariga för utbildningsinspektionen.

Inspektionen riktas mot hur verksamheten genomförs samt dess förutsättningar och resultat. Bedömningarna av kvaliteten och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga författningar för det offentliga skolväsendet. Information om inspektionen finns i separata material och på Skolverkets webbsida ([www.skolverket.se/Inspektion](http://www.skolverket.se/Inspektion)).

Huvudmannen har ansvar för att de brister som inspektörerna lyfter fram i den sammanfattande bedömningen åtgärdas. Åtgärderna skall redovisas till Skolverket vilket framgår av Skolverkets beslut. Skolverket följer också upp effekterna av inspektionen om ca två år.

Denna skriftliga rapport kompletteras med muntlig återrapportering av de ansvariga inspektörerna.

### Underlag

Underlaget för inspektörernas bedömning är dels dokument från kommunen och Valsätraskolan, dels den information som samlats in under besöket. Även annan information om kommunen och skolan som finns i Skolverkets nationella uppföljningssystem eller finns publicerat på annat sätt har använts.

I Valsätraskolan intervjuades rektor, biträdande rektorer, lärare, elevvårdspersonal, elever samt föräldrar med barn i olika årskurser. Inspektörerna besökte lektioner i samtliga årskurser samt i särskolan. Under besöket fördes även spontana samtal med elever och personal. Även andra iakttagelser i skolmiljön och studier av dokument som finns på skolan utgör underlag för kvalitetsbedömningen.

## Beskrivning av skolan/rektorsområdet

| <b>Valsätraskolan</b> | <b>Antal barn/elever</b> |
|-----------------------|--------------------------|
| Förskoleklass         | 12                       |
| Grundskola            | 562                      |
| Särskola              | 20                       |

Valsätraskolan är byggd 1971 och är en skola med långa korridorer i två plan. Skolan tillhör det sydvästra skolområdet. Lokalerna har de senaste åren renoverats och genomgått vissa mindre förändringar. Undervisningen i grundskolan omfattar undervisningen årskurs 1–9 och i den obligatoriska särskolan årskurs 6–10. I de högre årskurserna får skolan elever från Sunnerstaskolan, Bäcklösa-skolan och Ramsta skola. Detta år har skolan två extra klasser i årskurs 6, på grund av pågående renovering av annan skola i närheten. Skolan är indelad i åtta arbetslag. Varje arbetslag har en lagledare som tillsammans med rektor och biträdande rektorer utgör skolans ledningsgrupp.

## Sammanfattande bedömning

Bedömningarna av kvaliteten i utbildningen vid Valsätraskolan och av hur väl verksamheten uppfyller statens krav görs utifrån skollagen, läroplaner och övriga skolförfattningar.

Inspektörerna bedömer att den utbildning som erbjuds vid Valsätraskolan är av varierande kvalitet. Ett utmärkande drag för skolan är enligt inspektörernas bedömning att verksamhetens utformning och kvalitet i alltför hög grad är beroende av enskilda lärares eller arbetslags initiativ. Inspektörerna bedömer det därför som angeläget att skolan prioriterar arbetet med att åstadkomma generellt sett högre kvalitet vad gäller arbetet kring värdegrundsfrågor, elevinflytande, elevers kunskaper om målen för utbildningen och uppföljning av kunskapsresultat.

Det finns enligt inspektörernas bedömning behov av förbättringsinsatser på skolan inom följande områden:

- Skolan bör förbättra sitt kvalitetsarbete avseende regelbunden utvärdering av resultat kring hur målen för utbildningen nås, analys av dessa resultat och förbättringsåtgärder som tydligt är kopplade till denna analys.
- Skolan bör ge eleverna bättre kunskaper om målen för utbildningen.
- Elevernas inflytande över verksamheten i stort bör förbättras.
- Elevernas inflytande över som det egna lärandet liksom deras delaktighet i planering och utvärdering av undervisningen bör förbättras.
- Skolans resultat avseende elevernas trivsel och trygghet bör förbättras.
- Värdegrundsarbetet bör förbättras i enlighet med de mål och riktlinjer som uttrycks i läroplanen.
- Rutinerna för att upptäcka och att ge stöd till alla elever som är i behov av sådant bör utvecklas.

- Skolan måste erbjuda studiehandledning på modersmål för de elever som behöver detta.

### Bedömning av utbildningsresultaten

Inspektörerna har granskat hur väl skolans elever utvecklar kunskaper, normer och värden enligt målen i skollagen och i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet, Lpo 94, avsnitten 2.1 och 2.2.

#### Kunskaper

Inspektionen visar att barnen i förskoleklassen ges möjlighet till utveckling och lärande och en bra grund för den fortsatta skolgången. Inspektörerna iakttar i förskoleklassen en pedagogisk verksamhet där leken bedöms vara ett viktigt inslag.

Vad gäller elevernas resultat år 2004 på de nationella ämnesproven i årskurs 5, var dessa överlag bättre än resultaten i kommunen som helhet, men sämre än motsvarande resultat i Valsätraskolan föregående år.

**Tabell 1, Nationella ämnesprov för år 5 i Valsätraskolan. Tabellen anger andel elever som, enligt statistik från skolan, uppnått målen vid samtliga av provens delmoment.**

|           | År 2003 | År 2004 |
|-----------|---------|---------|
| Svenska   | 96,7 %  | 84 %    |
| Engelska  | 96,7 %  | 93 %    |
| Matematik | 100 %   | 87 %    |

När det gäller resultaten, saknar skolan gemensamma rutiner för att på en övergripande nivå analysera och följa upp elevernas kunskapsutveckling i de tidigare årskurserna. Ej heller finns sammanställningar över i vilken utsträckning eleverna når målen att uppnå i samtliga ämnen i årskurs 5, annat än vad som redovisats i tabellen ovan. Mot bakgrund av detta kan inspektörerna därför inte bedöma huruvida eleverna når målen i samtliga ämnen i årskurs 5. Inspektörerna bedömer därför att skolan bör förbättra sitt arbete med att på en övergripande nivå följa upp de yngre elevernas kunskapsutveckling i samtliga ämnen.

Flertalet av eleverna i årskurs 9 på Valsätraskolan når målen enligt resultaten på de nationella ämnesproven. Resultaten på de nationella proven år 2004 överensstämmer också i stort med betygen i årskurs 9 samma år. Dock är andelen elever som uppnår målen i samtliga ämnen lägre än det förväntade värdet enligt Skolverkets beräkningsmodell SALSA.<sup>1</sup> Med hänsyn tagen till riksgenomsnitt och skolans sammansättning av elever beräknar SALSA att 75 procent av eleverna bör uppnå målen i samtliga ämnen år 2004. Det faktiska utfallet för Valsätraskolan blev 67 procent. Detta resultat har också successivt försämrats de senaste fem åren.

<sup>1</sup> Skolverkets SALSA-värden för grundskolan anger det förväntade resultatet för en skola eller en kommun. De är beräknade med utgångspunkt i vissa bakgrundsfaktorer som hänför sig till de enskilda elevernas förutsättningar såsom bland annat socioekonomisk bakgrund.

Inspektörerna noterar att det i de naturorienterade ämnena biologi, fysik och kemi är en förhållandevis stor andel av pojkarna som inte uppnår målen i årskurs 9. Skolan saknar vidare en egen systematisk uppföljning och analys när det gäller betygsresultat och meritvärde.

Mot bakgrund av att andelen elever som når målen i de nationella ämnesproven i årskurs fem försämrats år 2004, skolans negativa avvikelse från förväntade SALSA-värden och de ovannämnda avvikelserna avseende såväl resultaten i NO-ämnena som meritvärdet för flickor med utländsk bakgrund, bedömer inspektörerna att arbetet med uppföljning, analys och utvärdering av kunskapsresultat är ett angeläget utvecklingsområde för skolan.

I samtal med elever framkommer det att deras kännedom om målen i respektive ämne är mycket skiftande. I de tidigare årskurserna är kännedomen liten. Eleverna i årskurserna 8 och 9 uppger att de företrädesvis får information om mål och betygskriterier, i samband med terminsstart. Lärarna ger överlag bättre information om målen i matematik, svenska och engelska än om målen i övriga ämnen. Inspektionen visar att skolan visserligen informerar eleverna om utbildningsmålen, men att detta inte sker tillräckligt frekvent och att elevernas kunskaper, framför allt de yngre eleverna, alltför sällan tydligt utvärderas i förhållande till nationella mål. Inte heller i särskolan har eleverna tillräcklig kännedom om målen för utbildningen.

Inspektörerna bedömer att skolan bör utveckla elevernas kunskap om kursplanemålen i samtliga ämnen och kontinuerligt ge eleverna återkoppling på deras kunskapsutveckling i förhållande till de nationella målen.

### **Normer och värden**

Elevernas inflytande över undervisningen och sitt eget lärande är till stor del beroende av vilken lärare eller mentor som klassen har. I de högre årskurserna framkommer visserligen att eleverna har möjlighet att i samtal med lärare påverka när vissa prov skall förläggas i tid för att inte kollidera med andra prov. Inspektionen visar dock att det på skolan finns många olika uppfattningar bland personalen om vilka frågor eleverna kan och bör ha inflytande över. Eleverna själva har inte någon kännedom om vad de, enligt läroplanen, bör ha inflytande över. Många elever upplever att de har liten påverkan på undervisningens planering och utformning.

Vid inspektörernas intervjuer framkommer att många elever uppfattar att de har litet inflytande över verksamheten i stort. På skolan finns ett elevråd och att tanken är att elevrådet skall behandla prioriterade frågor från klassråden. Dock visar inspektionen att förekomsten av klassråd, eller den mentorstid som avsätts till klassgemensamma frågor, varierar i både omfattning och kvalitet. Variationen beror till stor del av de enskilda lärarnas engagemang i dessa frågor.

Inspektörerna bedömer att elevernas inflytande över såväl verksamheten i stort som i planering och utvärdering av undervisningen bör utvecklas i enlighet med de mål och riktlinjer som anges i Lpo 94.

Valsätraskolan har de senaste åren drabbats av omfattande skadegörelse med bland annat anlagda bränder. Det har även förekommit att elever har blivit hotade och misshandlade vilket lett till polisanmälningar. Som ett resultat av detta, men också för att öka elevernas trygghet, har skolan samråd med personal och elever beslutat att köpa in och montera bevakningskameror inomhus på skolan.

De elever inspektörerna intervjuar och samtalar med uppger att de känner sig tryggare i skolan nu och att den fysiska och sociala miljön har förbättrats, även om mycket återstår att göra i detta avseende. Inspektionen visar att det förekommer hårt språkbruk och nedsättande uttryck elever emellan. Framförallt gäller detta eleverna i de senare årskurserna. Under inspektionen framkommer också att eleverna i de tidigare årskurserna ibland känner sig otrygga på rasterna, då de ibland upplever att det inte alltid finns vuxna i närheten att vända sig till.

Inspektörerna bedömer att skolans arbete med elevernas trygghet och trivsel bör utvecklas. Särskilt angeläget är det enligt inspektörernas bedömning att eleverna i de tidigare årskurserna kan känna sig trygga i samband med rasterna.

### Bedömning av verksamheten

Inspektörerna har granskat arbetet med arbetsmiljön, föräldrarnas och elevernas delaktighet i det inre arbetet; innehåll, organisation och arbetssätt i undervisningen; individanpassning och stöd; utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning; kvalitetssäkring och förbättringsarbete; skolledning och intern kommunikation. Nationella riktlinjer för arbetet finns i skollagen, läroplanerna och i andra författningar för respektive skolform.

#### Arbetsmiljö och delaktighet

Skolans arbete med värdegrundsfrågor är, i likhet med mycket annat på skolan, beroende av vilken lärare eller mentor klassen har. Under inspektionen framkommer att eleverna förvisso får information om skolans värdegrund och hur man skall uppträda mot varandra i början av läsåret, men att dessa frågor sedan inte tas upp till diskussion annat än på förekommen anledning. Mentorstiden är tänkt att vara det tillfälle i veckan då klassens elever har möjlighet att ta upp upplevda problem och angelägna frågeställningar till diskussion. Flera av de elever inspektörerna möter hävdar att frågor om problem visserligen tas upp i klasserna men att det sedan "aldrig händer något".

I skolan finns visserligen flera olika undervisningsmaterial och modeller för värdegrundsarbete, bland annat kamratstödjare, Projekt Charlie<sup>2</sup>, s.k. kompis-samtal och olika samarbetsövningar genomförs i flera klasser. Samtidigt saknar skolan en övergripande strategi för hur dessa modeller och fora skall användas för att främja skolans arbete med utvecklingen av normer och värden. Inspektionen visar också att diskussioner om normer och värden påfallande ofta initieras först när något inträffat, exempelvis när konflikter mellan olika elever upp-dagas, och i mindre grad ingår som ett led i skolans förebyggande syfte.

Inspektionen visar att skolans regler är kända av eleverna men att efterlevnaden brister och att detta är ett problem som diskuteras i klasserna. I fråga om i vilken utsträckning enskilda lärare reagerar och åtgärdar uppenbara brott mot skolans regler, visar inspektionen att både lärare och elever anser att detta kan förbättras. Även här är det stor skillnad på hur skolans regler upprätthålls av enskilda lärare.

<sup>2</sup> Projekt Charlie syftar till att stäkra elevernas självkänsla och lära eleverna medkänsla för andra.

I samtal med eleverna framkommer att vissa lärare visserligen säger till elever som bråkar med varandra att sluta, men sedan inte följer upp tillsägelsen.

Mot bakgrund av de olika incidenter som inträffat i skolan under senare år, med polisanmälningar som följd, bedömer inspektörerna det som mycket angeläget att skolan skyndsamt vidtar åtgärder för att komma tillrätta med nämnda problem och ser det som väsentligt för skolan att utveckla en gemensam syn på hur man ska arbeta med och förhålla sig i dessa frågor.

Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra sitt arbete när det gäller elevers inflytande över arbetsmiljön, verksamheten i stort och över det egna lärandet.

I Valsätraskolan finns två olika handlingsprogram för arbete mot kränkande behandling. Dessa handlingsprogram är enligt inspektörerna otydliga vad gäller vilka åtgärder som vidtas i olika sammanhang. Vidare är det oklart när föräldrar blir informerade ifall något hänt deras barn i samband med exempelvis kränkande behandling. I skolans handlingsprogram anges inte heller vilka åtgärder som vidtas i den händelse en vuxen kränker elev. Inspektörerna bedömer därför att skolans handlingsprogram mot kränkande behandling bör revideras så att det även omfattar situationer då vuxna kränker barn eller elever. Vidare bedömer inspektörerna att handlingsprogrammet bör förtydligas avseende när kontakt tas med föräldrar i den händelse exempelvis ett fall av kränkande behandling uppdagas.

Skolverket vill i detta sammanhang uppmärksamma kommunen på att det från och med den 1 april 2006 råder ett uttryckligt förbud mot diskriminering och annan kränkande behandling av barn och elever (SFS 2006:67). Den nya lagens ändamål är att främja barn och elevers lika rättigheter oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, sexuell läggning eller funktionshinder och att förebygga och förhindra trakasserier och annan kränkande behandling. Kommunen är skyldig att bedriva ett målinriktat arbete för att främja dessa ändamål och bland annat se till att det upprättas en likabehandlingsplan i varje skola och förskola. I planen skall åtgärder redovisas och den skall följas upp varje år.

### **Organisation och arbetssätt**

Skolans mål och planeringar ligger enligt inspektörerna i linje med de nationella mål och riktlinjer och speglar såvitt inspektörerna kan bedöma den kunskapssyn och syn på lärandet som uttrycks i läroplanen.

Inspektionen genomfördes i slutet av höstterminen och vid inspektionstillfället framkom att påfallande många klasser inte längre bedrev undervisning som vanligt. Lärare och elever i de senare årskurserna förklarade detta med att betygen var satta och att lektionerna de sista veckorna på terminen ofta var fyllda med mer lustfyllt innehåll som inte liknade den ordinarie undervisningen. Inspektörerna har därför svårt att bedöma kvaliteten i den undervisning som vanligtvis bedrivs i skolan och i vilken utsträckning lektionerna främjar utvecklingen av de kunskaper som uttrycks i läro- och kursplaner.

Inspektörerna vill i sammanhanget framhålla vikten av att skolans undervisningstid utnyttjas så effektivt som möjligt. Det faktum att ”betygen redan är satta” får inte innebära att undervisningen förlorar i omfattning eller kvalitet.

### **Individanpassning, individuell studieplanering och stöd**

Vad gäller arbetet för att upptäcka de elever som av olika skäl har behov av stöd framgår av inspektionen att skolan saknar gemensamma rutiner. Variationerna är således stora vad gäller arbetssätt och metoder i detta avseende. Varje läsår hålls en konferens där lärare i de olika klasserna rapporterar kring elevers behov av stöd. I övrigt har lärarna och arbetslagen olika rutiner för hur de arbetar för att identifiera elever i behov av stöd.

Inspektörerna bedömer att skolan bör förbättra rutinerna för att upptäcka och identifiera elever i behov av stöd. Enligt tillförordnad rektor arbetar skolan med att på olika sätt omfördela resurser så att alla elever skall få den hjälp och det stöd som är nödvändig. Under inspektionen framkommer signaler om att det kan finnas elever på skolan som har behov av särskilt stöd men som idag av olika anledningar inte får det. Inspektörerna bedömer att skolan måste förbättra arbetet med att upptäcka och ge stöd till alla elever som är i behov sådant.

Vidare framkommer under inspektionen att skolan inte i tillräcklig omfattning kan erbjuda elever som behöver, studiehandledning på modersmålet. Som skäl till detta anger skolan svårigheter att få tillgång till lärare som kan ge sådan studiehandledning. Enligt inspektörerna måste skolan i enlighet med författningarna undersöka behovet av studiehandledning på modersmålet och även erbjuda detta vid behov.

### **Utvärdering av lärandet, bedömning och betygssättning**

Skolan genomför varje termin utvecklingssamtal med föräldrar och elever. Inspektionen visar att utvecklingssamtalen inte alltid ger en detaljerad information om var eleverna befinner sig i förhållande till de olika mål som finns i varje ämnes nationella kursplan. Inspektörerna bedömer därför att dessa samtal, i enlighet med grundskoleförordningen, bör förbättras vad gäller skolans information om elevernas lärande i förhållande till kursplanemålen.

Enligt skolans ledning har skolan och lärarna i de högre årskurserna fungerande rutiner för att säkerställa en rättvis och likvärdig bedömning och betygssättning. Skolans tillförordnade rektor uppger att lärarna har deltagit i kompetensutveckling gällande betyg och bedömning och att skolan både har ett samarbete med andra skolor i syfte att säkerställa betygssättningen och att man inom de olika ämnesgrupperna rättar varandras nationella prov. Inspektionen visar emellertid att flera lärare inte känner till skolans rutiner för en likvärdig betygssättning, varför inspektörerna menar att skolan med fördel kan förtydliga dessa.

### **Kvalitetssäkring och förbättringsarbete**

Inspektörerna har tagit del av kvalitetsredovisningar för år 2003 och år 2004. Dock saknas i redovisningarna regelmässiga analyser av resultat och de möjliga faktorer som bidrar till resultaten. Exempelvis har skolans betygsresultat försämrats avseende andel elever som uppnått målen i alla ämnen mellan år 2003 och 2004, både i faktiska tal och i förhållande till de förväntade resultaten enligt SALSA. Detta uppmärksammas eller berörs inte i nämnda kvalitetsredovisningar. Inspektörerna bedömer att skolans kvalitetsarbete bör förbättras så att skolan regelmässigt analyserar fler resultat och vidtar åtgärder för förbättring utifrån dessa analyser.

### **Ledning och intern kommunikation**

Valsätraskolans ordinarie rektor var vid tillfället för inspektionen ledig. I dennes ställe tjänstgjorde en tillförordnad rektor sedan november 2005. Tillsammans med två biträdande rektorer på vardera 50 procent tjänster utgjorde dessa tre Valsätraskolans skolledning vid tiden för inspektörernas besök. På skolan finns också en ledningsgrupp som består av rektor och biträdande rektorer och samtliga arbetslagsledare. Skolans ledning har en kontinuerlig kontakt med områdeschefen och tjänstgörande rektor träffar regelbundet andra rektorer i området i den så kallade rektorsgruppen. Ansvarsfördelningen mellan huvudmannen och skolans ledning är enligt tillförordnad rektor tydlig.

Under inspektionen framkommer emellertid att flera av skolans personal inte är klara över den inbördes ansvarsfördelningen inom skolledningen och vem de skall vända sig till i olika situationer. Vid tillfället för inspektionen hade skolans ledning endast varit verksam en kortare tid. Detta till trots vill inspektörerna ändå framhålla vikten av tydlighet kring ansvarsfördelningen inom skolledningen och att elever, föräldrar och personal vet vem de skall vända sig till i olika frågor.

## **Bedömning av förutsättningarna för utbildningen**

Skolverket tar i inspektionen upp följande förutsättningar för utbildningen: tillgång till den utbildning som skall erbjudas, information om utbildning, personal samt läromedel, pedagogiska material och utrustning. Bestämmelser finns i bl.a. skollagen.

### **Tillgång till utbildning och information om utbildning**

Vad gäller ämnet svenska som andraspråk framkommer i inspektionen att elever som tidigare bedömts behöva undervisning i ämnet inte ges sådan undervisning. Som skäl för detta anger skolan problem med elevernas och skolans schema. Inspektörerna bedömer att skolan skyndsamt måste förvissa sig om att alla elever som bedöms behöva undervisning i svenska som andraspråk också får det, så att grundskoleförordningens krav uppfylls. Problem med schemat kan inte godtas som en anledning för att elever skall undanhållas undervisning de har rätt till.

Under rubriken Tillgång till utbildning och information till utbildning har även tillgången till utbildning såsom modersmålsundervisning, språkval och elevens val bedömts. Inspektörerna bedömer att tillgången till utbildning och informationen i övrigt är god utan att ge vidare kommentarer i denna rapport.

### **Personal**

Under rubriken Personal har tillgången till lärare med pedagogisk högskoleutbildning samt om de undervisande lärarna har ämnesutbildning för det ämne/de ämnen de undervisar i granskats. Även skolledningens utbildning, sakkunskap och erfarenhet samt om skolan har tillgång till lärare med speciell kompetens som exempelvis speciallärare har bedömts. Vidare har personalens och skolledningens tillgång till kompetensutveckling granskats. Inspektörerna bedömer att tillgången inom dessa områden är god utan att ge vidare kommentarer i denna rapport.

**Materiella resurser**

Under rubriken Materiella resurser har resurser såsom böcker, skrivmateriel och andra hjälpmedel samt läromedel, datorutrustningen och lokalerna bedömts. Inspektörerna bedömer att de materiella resurserna gör det möjligt att genomföra utbildningen, utan att ge vidare kommentarer i denna rapport.

| Datum      | Ort       |
|------------|-----------|
| 2006-11-01 | Stockholm |

Lars Svensson  
Jimmy Söderström